

Nationell norm för utbildning av naturguider

Huvudman: *Föreningen för nationell utbildningsnorm för naturguider (FUN)*.

I detta dokument.

1, Normen kvalitetssäkrar utbildningar inom naturvägledning	2
Vem är naturguide?	2
2, Vad är normen?	3
Övergripande om normen	3
Värdet för er som utbildare	3
Värdet för naturguiden	3
Värdet för branschen	4
Vad innefattar normen?	4
Innehåll	4
Guidepraktik	5
Utbildning och examination	5
Utbildningsbevis eller certifiering	5
Utbildningsvägar	5
Kvalitetssäkring och kontrollfunktion	6
3, Utbildningsmoment	7
1. Värdskap och ledarkompetens	7
2. Kommunikationsförmåga	8
3. Logistik, organisation och planeringsförmåga	9
4. Säkerhet: förebyggande och incidenthantering	10

Normen kvalitetssäkrar utbildningar inom naturvägledning (reviderad och godkänd av FUNs styrelse 2023-12-12)

Syftet med normen är att säkra kvalitet bland naturguideutbildningar och genom det underlätta både för den som vill utbilda sig till naturguide, de som vill anlita naturguider och de som utbildar naturguider. Dessutom underlättas utbildarnas arbete av den samordning som normarbetet ger och genom att innehållet i deras utbildningar förtydligas.

Vem är naturguide?

En naturguide guidar om naturen och kulturlandskapet på plats ute i naturen och kulturlandskapet. En guide kan även ha titlar som kulturmiljöpedagog, naturvägledare eller utomhuspedagog, beroende på inriktning och finns bland annat inom föreningsliv, på naturum, i kultur- och naturmiljöer och som entreprenörer.

En guide bidrar till att deltagaren utvecklar sin relation till de fenomen som guidningen handlar om. Guidens mål brukar vara att ge deltagarna en kombination av lärande, positiva upplevelser och egna reflektioner. Guidning är mer kommunikation än information. En naturguide möter oftast en publik som av intresse själva sökt sig till aktiviteten på sin fritid.

En naturguide behöver kunna sätta sig in i hur deltagarna mår under guidningen och kunna ta hand om situationer som kan uppstå. Lika viktigt är kunskap om naturen och platsen där man guidar och det tema man valt. Dessutom ska guiden ha tillräcklig kunskap för att kunna bedriva guideverksamheten på ett hållbart sätt – enligt Allemansrättens spelregler; enligt föreskrifter i skyddad natur och landskap; och med kunskap om hur arrangemangets miljöpåverkan minimeras.

Därför behöver naturguiderna utbildning inom olika moment för att kunna möta besökarna på ett kunnigt och professionellt sätt. Nationell norm för utbildning av naturguider bidrar till detta.

Vad är normen?

Övergripande om normen

Syftet med normen är att säkra kvalitet bland utbildningar och genom det underlätta både för den som vill utbilda sig till naturguide, de som vill anlita naturguider och de som utbildar naturguider. Dessutom underlättas utbildarnas arbete av den samordning som normarbetet ger och genom att innehållet i deras utbildningar förtydligas.

Utbildning enligt normen omfattar fyra moment:

- Värdskap och ledarskap
- Kommunikation
- Logistik, organisation och planeringsförmåga
- Säkerhet: förebyggande och incidenthantering

Innehållet i normen bör ses som en bas i en utbildning för naturguider, som normalt även innehåller ytterligare moment om till exempel natur och kulturlandskapet samt ytterligare fördjupningar. Utbildningen bör omfatta minst 18 dagar, inklusive både teoretiska och praktiska delar. Därutöver tillkommer tid för guidepraktik.

Värdet för er som utbildare

- Samsyn kring utbildning av naturguider, med andra utbildare kring en gemensam grund.
- kvalitetssäkring av utbildningen.
- studenter söker sig till utbildningar som är anslutna till normen.
- löpande samarbete och samordning sker mellan utbildare genom arbetet med normen.
- skapa en yrkesförberedande utbildning.

Värdet för naturguiden

- Genom att utbilda sig enligt normen får naturguiden kunskaper för att professionellt, kunnigt och säkert guida människor i den svenska naturen och kulturlandskapet.
- Genomgången utbildning enligt normen är en merit som säkrar en god grundkvalitet för framtida arbetsgivare.
- En samsyn om vad en naturguide har för kompetens bidrar också till att skapa en yrkesidentitet för naturguider samt starka nätverk med andra naturguider.
- Skapar goda förutsättningar för att kunna examineras till Certifierad naturguide.
- Genom tydlig kommunikation om normen och vad den betyder kan efterfrågan på utbildade guider öka.

Värdet för branschen

- Normen ska leda till att de svenska naturturismföretagen i än högre grad kan erbjuda professionell naturguidning.
- Genom utbildade, kompetenta och kunniga naturguider kommer kvaliteten för deltagaren att öka och därmed också kundnöjdhet, efterfrågan och lönsamhet.
- En samsyn om vad en naturguide har för kompetens bidrar också till att skapa en yrkesidentitet för naturguider.
- Guider kan möta besökare med ett gott värdskap.
- Säkerhetsmedvetenhet och kunskap om vilka regler och lagar som gäller skapar goda förutsättningar för naturguider att verka i lokalsamhället.

Vad innefattar normen?

Normen är en grund för kompetenta guider i svenska natur- och kulturlandskap.

Det vill säga värdskap, logistik, säkerhet och ledarskap. De flesta utbildningar har ett innehåll och inriktningar som på ett eller annat sätt går utöver vad som ingår i normen. Genom att följa normen ser utbildningen och huvudmannen till att säkerställa en genomgående hög kvalitet hos alla naturguideutbildningar. Guider som utbildas enligt normen är inte godkända att guida i farliga miljöer. Efter utbildningen bör guiden ha tillräckliga kunskaper för att kunna avgöra vad som kan anses som farlig terräng.

Något som inte ingår i utbildningsnormen men är en förutsättning för en professionell guide är att ha relevant kunskap kring den natur och miljö man är verksam i.

Innehåll

De fyra utbildningsmomenten i normen bör omfatta minst 18 dagar. Momenten utgår från en eller flera målformuleringar. Exempel på innehåll ges, vilket inte ska uppfattas som heltäckande.

Tabell 1: Normens moment

	Moment	Rekommenderade minst antal dagar
1	Värdskap och ledarskap	5
2	Kommunikation	5

3	Logistik, organisation och planeringsförmåga	5
4	Säkerhet: förebyggande och incidenthantering	3
		18

Guidepraktik

Guiden ska under utbildningen ges tillfälle att under handledning praktisera och befästa sina kunskaper genom praktik. Praktiken bör omfatta minst 20 timmar fördelat på minst två tillfällen under utbildningen. Dessa 20 timmar tillkommer utöver de 18 dagarna för momenten. Guidens praktikplan ska godkännas av läraren innan praktiken. Praktiken ska gärna ske med externa deltagare och ska dokumenteras av kursdeltagaren med reflektioner.

Utbildning och examination

Normens fem olika utbildnings- och examinationsmoment organiseras och genomförs av lokala utbildningsanordnare med hjälp av kvalificerade utbildare/lärare. Utbildare avgör om delar av utbildningen kan genomföras på distans. En bedömning av om studenten har tagit till sig utbildningen inom de olika momenten är mycket viktig för att garantera kunskapsnivån på utbildningarna som är anslutna till normen. Studenten måste därför ges tillfälle att redovisa sina kunskaper under så realistiska former som möjligt. Den lokala utbildningsanordnaren ansvarar för bedömning och godkännande av sina egna studenter.

Utbildningsbevis eller certifiering

Utbildningsbevis ges efter avslutad kurs, för att visa att naturguiden har genomfört en utbildning enligt normen. En person som genomgått utbildning enligt normen är alltså inte certifierad. För att erhålla utbildningsbevis för hela normen som naturguide krävs att personen:

- med godkänt resultat genomfört utbildningen.
- med godkänt resultat genomfört guidepraktik.

Om en person vill ha ett utbildningsbevis för enskilda moment, då personen inte har genomgått hela normen, får hen ett utbildningsintyg på genomförda moment.

Efter avslutad utbildning kan kursdeltagaren välja att genomgå en examination till Certifierad naturguide. Bokning och information om detta www.certifieradnaturguide.se

Utbildningsvägar

Utbildning till naturguide enligt normen kan ske på två sätt:

- Guiden genomför en *sammanhängande utbildning* via en normerad utbildning.
- Guiden genomför efter behov olika *fristående delkurser*. Utbildningsanordnare bör ha "en dörr öppen" för att enskilda personer ska kunna delta i vissa utvalda moment genom exempelvis fristående kurser.

Kvalitetssäkring och kontrollfunktion

För att säkerställa att normen följs tillämpas följande kvalitetssäkringssystem:

1. Utbildare ansöker till huvudmannen om att få använda normen.
2. Utbildarna följer normens riktlinjer så som huvudmannen anger.
3. Erfarenhetsutbyte mellan olika utbildningsanordnare sker i syfte att uppnå en likvärdig utbildningsnivå över landet

Utbildningsmoment:

Många kunskaper ingår i guidekompetens, men normen begränsas till fyra kompetensområden som är centrala för den professionella guiden.

1. Värdskap och ledarkompetens
2. Kommunikationsförmåga
3. Logistik, organisation och planeringsförmåga
4. Säkerhet: förebyggande och incidenthantering

1. Värdskap och ledarkompetens

Rekommenderade minst antal dagar: 5

Kunskapsmål:

- Att kunna skapa förutsättningar för en positiv upplevelse för deltagaren, bland annat genom att tillämpa ett gott värdskap.
- Att kunna tillämpa ett anpassat ledarskap
- Att kunna anpassa sin guidning till gruppens behov och tidigare erfarenheter.
- Att vara medveten om och kunna ta hänsyn till tillgänglighetsbehov.
- Att kunna möta deltagare med andra kulturella bakgrunder och upplevelser av natur och friluftsliv.
- Att kunna tillämpa olika strategier för att kunna hantera deltagare som upplevs svåra samt att känna till metoder för konflikthantering.

Utbildningsinnehåll

Utbildningen ska leda till att den blivande naturguiden kan utöva ett gott värdskap, förstå dess betydelse och beståndsdelar samt erhålla grundläggande kunskap om olika ledarstilar och gruppdynamiska modeller. Guiden ska kunna anpassa sitt ledarskap utifrån gruppens struktur och sammansättning, samt kunna ta hänsyn till och anpassa turen utifrån gruppens eller individernas behov, förutsättningar och förväntningar. I detta ingår att ta hänsyn till tillgänglighetsbehov. Guiden ska även ha kännedom om interkulturell kommunikation och konflikthantering. Att lära sig några strategier för att hantera en problematisk deltagare ska ingå i utbildningen.

2. Kommunikationsförmåga

Rekommenderade minst antal dagar: 5

Kunskapsmål:

- Att kunna planera och genomföra en intresseväckande och engagerande guideupplevelse
- Att kunna guida kring ett genomtänkt tema, och hålla en röd tråd genom guidningen.
- Att sträva efter att inspirera mer än att informera och söka vägar att utmana deltagarens tankar så att hen ser saker ur nya perspektiv och utvecklar sin egen kunskap.
- Att kunna utgå från varje deltagares behov och upplevelse. Guiden behöver kunna relatera till deltagarens vardag och erfarenheter.
- Att kunna involvera deltagaren, gärna så att det skapas utrymme för att dela erfarenheter.
- Att kunna få deltagarna att använda olika sinnen.
- Att kunna kommunicera genom ett aktivt och målmedvetet språk samt genom att använda retorik, kroppsspråk och placering.
- Att kunna bidra till att deltagaren vill vara delaktig i bevarande av natur och kulturmiljö eller agera i miljöfrågor.
- Att kunna utgå från den lokala platsen i sin guidning och kunna ta tillvara på de möjligheter som spontant erbjuds, till exempel genom att djur plötsligt dyker upp.
- Att känna till och kunna använda tekniska hjälpmedel.

Utbildningsinnehåll

Utbildningen ska innehålla moment om hur man som guide skapar positiva upplevelser genom att visa intresse och empati för deltagarna och skapa en genuin kommunikation. Guiden ska lära sig att kommunicera på ett sådant sätt att ämnet för guidningen blir intresseväckande, engagerande och underhållande för deltagaren, samt att det genomtänkta

budskapet når deltagaren. Utbildningen ska lära guiden att utnyttja olika kommunikationsmetoder och anpassa dem efter deltagarens förutsättningar och behov. Att känna till och kunna visa på retorikens och språkets betydelse för upplevelsen ingår också i detta moment. Guiden ska även utveckla sin kunskap om hur man aktivt kan använda kroppsspråk och placering för interaktion med deltagaren. Under utbildningen ska guiden lära sig tala så att hen gör sig hörd och vid behov kunna använda mikrofon.

3. Logistik, organisation och planeringsförmåga

Rekommenderade minst antal dagar: 5

Kunskapsmål:

- Att kunna planera och leda verksamhet i svenska naturmiljöer och landskap.
- Att kunna arbeta med ett systematiskt säkerhetsarbete för guidningar.
- Att kunna förbereda, genomföra och utvärdera ett guideprogram och under guidningen också kunna improvisera och hantera oförutsedda situationer.
- Att känna till de lagar och förordningar som styr guideverksamheten och vistelsen i landskapet.
- Att kunna hantera lämplig utrustning för att planera, orientera sig och kunna ange position (Karta, Kompass och GPS)
- Att kunna leda förflyttning effektivt och under säkra former mot ett mål i okänd terräng.
- Att kunna planera efter väderlek och bedöma vädret i fält och hur det påverkar grupp och terräng.
- Att kunna planera mat för rådande förhållanden och utifrån särskilda behov i gruppen.
- Att guiden har tillräcklig kunskap för att kunna bedriva guideverksamheten på ett hållbart sätt både utifrån det enskilda och allmänna intresset.
- Att guiden ska informera deltagarna om det ansvar som följer av den relevanta lagstiftningen och allemansrättens ansvar och rättigheter.

Utbildningsinnehåll

Efter utbildningen ska guiden kunna planera och genomföra en tur med god kvalitet oavsett yttre omständigheter. Utbildningen ska innehålla moment om hur man planerar olika teman för guidning och organiserar sin aktivitet samt hur man planerar utifrån

allmän och lokal miljöhänsyn. I utbildningen ska det ingå moment om lagar och förordningar som styr guideverksamheten och vistelse i landskapet, med en särskild tonvikt på allemansrätten och relevanta delar av terrängkörningslagen, miljöbalken och produktsäkerhetslagen samt hur dessa förhåller sig till varandra. Framför allt är det viktigt med fokus på vad som gäller för grupper utomhus, så att verksamheten inte stör naturen, andra människor eller markägarens egen verksamhet. Guiden ska lära sig om och kunna tillämpa principen om samråd med andra intressenter genom länsstyrelse eller kommun. Den blivande guiden ska under utbildningen utveckla nödvändig kunskap om utrustning och tekniska hjälpmedel. Guiden ska lära sig att hantera lämplig orienteringsutrustning (karta, kompass och GPS) och kunna navigera och ange position. Även kommunikationshjälpmedel och kommunikationsformer ska behärskas så att fungerande samband kan upprätthållas. I detta moment ingår även moment i matplanering och olika individers och gruppers särskilda behov i relation till mat.

4. Säkerhet: förebyggande och incidenthantering

Rekommenderade minst antal dagar: 3 dagar + HLR L-ABCDE.

Kunskapsmål:

- Att kunna arbeta med ett systematiskt säkerhetsarbete för guidningar, där man även påvisar hur man eliminerar risker och hanterar situationer som kan uppstå.
- Att känna till och arbeta efter gällande lagar och regler utifrån ett säkerhetsperspektiv, exempelvis *Produktsäkerhetslagen*.
- Att kunna göra korrekta bedömningar av risker för olika aktiviteter och vägval.
- Att kunna göra skade- och tillståndsbedömningar samt vidta korrekta åtgärder vid olycksfall.
- Att känna till de ansvarsfrågor som gäller vid första hjälpen.

Utbildningsinnehåll

Utbildningen ska leda till att guiden kan hantera säkerhet och risker samt agera rätt vid en olycka – även vid svåra väderförhållanden. Detta övas med praktiska moment i terräng utifrån realistiska förhållanden och utbildningens fokus. Genom utbildningen ska guiden lära sig att kunna uppträda lugnande och förtroendeingivande i samband med olycka eller olyckstillbud. Guiden ska även lära sig ta hand om blöta, frusna och nedstämnda deltagare. Hen ska även kunna bedöma vädersituationen ur ett säkerhetsperspektiv. Utbildningen ska även omfatta relevanta delar av *Produktsäkerhetslagen*, så att guiden lär sig arbeta med ett anpassat systematiskt säkerhetsarbete för guidningar enligt Konsumentverkets rekommendationer, till exempel genom att kunna göra en riskanalys eller annan

kvalificerad bedömning. När guiden har genomfört utbildningen ska hen dessutom ha aktuell utbildning inom HLR L-ABCDE (eller motsvarande).